

Romanya Türkleri ve Türkçe*

Szilágyi SZILÁRD**

Özet

Romanya'da yaşayan Türkler ülkenin resmen azınlık olarak kabul ettiği milletler arasındadır. Romanya'nın Dobruca bölgesindeki Türkler kendi milli ve kültürel varlıklarını günümüze kadar yaşatmışlardır. Dolayısıyla Romanya'da yaşayan Türkler Türkçenin varlığını devam ettirmesine önemli katkılar sağlamışlardır. Bu çalışmada, Dobruca'nın Romanya'ya bağlanmasından sonra bu ülkede yaşayan Türklerin demografik durumları ve özellikle geçmişten günümüze Romanya devletinin Türklere yönelik uyguladığı dil politikaları ele alınarak Türkçenin kullanımı ile ilgili yasalara değinilecektir. Ayrıca Romanya'nın Avrupa Birliği üyeliğinin Türkçe kullanımını ve ana dilde eğitimi ne oranda etkilediği ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Romanya Türkleri, Türkçe, Türkçe Eğitim, Dil Politikaları, Türkçe Basın Yayın

The Turks of Romania and Turkish Language

Abstract

The Turk of Romania are among the nations who are recognised as minority by the Romanian government. Turks who live in the Dobrudzha region of Romania saved their national and cultural heritage up to present time. Therefore the Turks of Romania enormously contributed to the existence of Turkish language. This research work explores the demografic situation of the Turks of Romania and especially it concentrates on the language policy of Romanian government towards Turks from past to present. Moreover the attention will be drawn on the laws which encompasses the use of Turkish language. Another aspect which will be indicated how the EU membership of Romania influenced the use of Turkish language as an instruction language.

Key Words: The Turks of Romania, Turkish, Turkish as an Instruction Language, Language Policy, Turkish Press and Media

Romanya'da yaşayan Türkler ülkenin resmen azınlık olarak kabul ettiği milletler arasındadır. Romanya'nın Dobruca bölgesindeki Türkler kendi milli ve kültürel varlıklarını günümüze kadar yaşatmışlardır. Dolayısıyla Romanya'da yaşayan Türkler Türkçenin varlığını devam ettirmesine önemli katkılar sağlamışlardır.

Bu çalışmada, Dobruca'nın Romanya'ya bağlanmasından sonra bu ülkede yaşayan Türklerin demografik durumları ve özellikle geçmişten günümüze Romanya devletinin Türklere yönelik uyguladığı dil politikaları ele alınarak Türkçenin kullanımı ile ilgili yasalara değinilecektir. Ayrıca Romanya'nın Avrupa Birliği üyeliğinin Türkçe kullanımını ve ana dilde eğitimi ne oranda etkilediği ortaya konacaktır. Bu çalışmada ilkin Romanya'da yaşayan Türklerden bahsedilerek 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan başlayarak günümüze kadar olan tarihsel süreçte bu milletin nüfusunun nasıl değiştiği ortaya konulacaktır. Bir sonraki adımda Türkçenin yaşatıldığı mekanlar olarak önem arz eden Türk kuruluşlarına ve onların faaliyetlerine değinilecektir. Romanya'nın Avrupa Birliği üyeliğinin Türklerin dil haklarının daha ileri götürülmesinde beklenen etkiyi

* Bu makaleyi dilsel ve içerik olarak düzenleyerek daha sistemli ve yetkin hale gelmesine büyük katkı sağlayan Doç. Dr. Fahri Türk'e teşekkürü bir borç bilirim.

** Bükreş Üniversitesi, Yabancı Diller ve Edebiyatlar Fakültesi, Hungaroloji Bölümü (Universitatea din București, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Secția de Hungarologie), E-mektup: szlgy1@gmail.com

yapmadığı görülecektir. Romanya’da Türkçe eğitimin önünde herhangi bir engel bulunmamasına rağmen bu ülkede yaşayan Türk toplumunun önderlerinin Türkçe eğitim hususunda bilinçsiz olmalarından dolayı bu alanda ciddi aksaklıklar yaşanmaktadır. Türkçe matbuat ve basın alanında da Türk toplumunun Romanya’daki diğer etnik gruplardan geri oldukları görülecektir. Son olarak Türk yetkililerin Romanya Türklerine ve Türkçeye bakış açıları üzerinde durulacaktır.

Romanya Türkleri

Türkler 13. yüzyıldan beri Dobruca’da yaşamaktadırlar. Tatarların bu bölgeye yerleşmeleri ise Kırım’ın Rusya tarafından ilhakı ve Kırım Savaşı döneminde cereyan etmiştir.¹ Böylece Tatarlar 1878 yılında Kuzey Dobruca’da yaşayan en büyük etnik grup olmuşlardır. Tablo 1’deki verilere göre, bölge nüfusunun yarısından fazlasını Türkler ve Tatarlar (119.930) oluşturmaktaydı (bkz. Tablo 1). Aşağıdaki tabloya göre 1878’de nüfusun çoğunu Tatarlar ile Türkler oluşturuyorlardı. Türk halklarına Çerkezler de dahil edildiğinde söz konusu bölgede Müslümanlar çoğunlukta (126.924) bulunuyorlardı. Diğer bir ifadeyle Müslümanlar nüfusun % 56,22’sini oluşturuyorlardı. Tatarlar nüfusun % 31,51’ini, Türkler % 21,60’ını meydana getirirlerken Romenlerin oranı % 20,59 ile Türklere oldukça yakındı (bkz. Tablo 1).

Tablo 1: Kuzey Dobruca’nın Etnik Yapısı 1878

Milliyetler	Tatar	Türk	Romen	Bulgar	Çerkez	Diğer	Toplam
Nüfusları	71.146	48.784	46.504	30.237	6.994	22.088	225.753

Kaynak: Adriana Cupcea, *Construcția identitară la comunitățile turcă și tătară din Dobrogea*. Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj Napoca, s. 5

Osmanlı Rus Savaşı’nı müteakiben Dobruca’ya özel statü verilmesi, bölgenin demografik yapısını Romenlerin lehine değiştirmiştir. Çünkü Bükreş yönetimi Romanya’nın başka bölgelerinden getirilen insanları buraya yerleştirmiştir. Dobruca’da yaşayan Müslümanların 1913 yılına kadar bölge dışından mülk edinme hakları yoktu. Devlet yeni bir toprak rejimi uygulayarak Müslümanların ellerinde olan toprakların büyük bir kısmını onlardan alarak bölgeye yerleştirilen Romen çiftçilere vermiştir. Böylece 1889-1914 döneminde Türklerden alınarak Romen çiftçilere verilen arazilerin büyüklüğü 82.127 hektarı bulmaktaydı.² Dobruca’nın nüfus yapısının bozulmasının bir diğer nedeni de Makedonya ve Banat gibi yerlerden büyük Romen grupların “geçici” olarak burada bulunan Türklerin evlerine yerleştirilmeleridir. Buraya göç ettirilen Romenler Türklere dünyayı dar etmek için akla hayale gelmeyen şeyler yaparak onları yıldırılmışlardır.³ Böylece hayatlarını ve inançlarını sürdürülemez hale gelen Türkler ve Tatarlar yer değiştirmenin tek çare olduğunu düşünerek Türkiye’ye göç etmişlerdir.⁴ Söz konusu bu göç dalgası 1930’larda doruğa ulaşmıştır.⁵ Göçmenlerin mülklerinin düzenli bir şekilde yönetilmesi için 1936’da Romanya ve Türkiye Cumhuriyeti arasında Göçmenlerin Mülki İşlemleri üzerine bir anlaşma imzalanmıştır.⁶ Dobruca bölgesinin demografik yapısının

¹ Adriana Cupcea, *Construcția identitară la comunitățile turcă și tătară din Dobrogea*. Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj Napoca, 2013, s. 5.

² Constantin Iordachi, „La Califormie des Roumains. L’intégration de la Dobroudja du Nord a la Roumanie, 1878-1913”. *Balkanologie*, 2002 6 (1-2), s. 185.

³ Önder Duman, *Atatürk Döneminde Romanya’dan Türk Göçleri*, Bilig, Bahar 2008, Sayı 45, s. 27.

⁴ Aynı yerde.

⁵ Cupcea, a.g.e., s. 6.

⁶ Aynı yerde.

bozulmasının diğer bir nedeni de Romanya'nın eğitim ve din alanında Türklere yönelik kısıtlamaları artırarak asimilasyon politikaları izlemesi olmuştur.⁷

Tablo 2: Romanya'dan Türkiye'ye Göçler 1923-1933

Yıllar	Göçmenlerin Sayısı
1933*	33.850
1934	16.072
1935	21.162
1936	20.692
1937	13.110
1938	8.832
Toplam	113.720

Kaynak: Ömer Metin, Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Romanya Türklerinin Göçüne Dair Faaliyetleri (1931-1938). Karadeniz Araştırmaları. Güz 2012, Sayı 35, s. 140.

* Esasında yazarın vermiş olduğu 33.850 rakamı 1923-1933 döneminde Romanya'dan Türkiye'ye göç edenleri ifade etmektedir.

1948 yılında yapılan nüfus sayımına göre Romanya'da yaşayan Türklerin ve Tatarların toplam sayısı 28.782 idi. Bundan sekiz yıl sonra yapılan nüfus sayımında ise Türk halklarının nüfusu (Türkler: 14.329 ve Tatarlar: 20.460) biraz artarak 34.789'a yükselmiştir.⁸ Ancak bu nüfus sayımlarının sonuçlarına kuşku ile bakmak gerekir. Çünkü 1991 öncesinde komünist ülkelerde rejimlerin menfaatleri ve istekleri doğrultusunda istatistikleri çarpıtmak adeta bir gelenek haline gelmişti.⁹ Soğuk Savaş döneminde Romanya ve Türkiye zıt kamplarda olduklarından Bükreş, ülkesindeki Türk azınlığa kuşku ile bakıyordu.¹⁰ Ayrıca Tatarlar Kırım'da yaşayan soydaşlarının akıbetine uğramak endişesiyle nüfus sayımlarında kendi milliyetlerini gizlemiş olabilirler.¹¹ 1966 yılında Romanya'da yaşayan Türk halklarının (Türkler: 18.040 ve Tatarlar: 22.151) toplamı 40.191 iken, 1977'de ise bu iki etnik grubun (Türkler: 23.422 ve Tatarlar: 23.369) sayısı 46.791 olarak tespit edilmiştir.¹²

Günümüzde Romanya'da Türk lehçeleri konuşan üç halk (Tatarlar, Türkler ve Gagauzlar) Dobruca bölgesinde Köstence ve Tulça vilayetlerinde yaşamaktadırlar. Ancak son anılan topluluğun sayısı son yıllarda iyice azalmıştır. Romanya'daki Gagauzların sayısı 1930'da 1.000 iken, 2002 yılında yapılan nüfus sayımında kendilerini Gagauz olarak addedenlerin sayısı sadece 45 olarak kayıtlara geçmiştir.¹³ Günümüzde Romanya'daki Türklerin ve Tatarların sayısı 20.000 kişinin üzerinde olduğundan ülkenin önemli etnik grupları arasındadırlar. 2011 nüfus sayımına göre Köstence vilayetinde yaşayan Türklerin sayısı 27. 700 (toplam nüfusun % 3,3'ü) iken Tatarların nüfusu 19.000 (3,1 %) kişi olarak tespit edilmiştir.¹⁴ Aynı nüfus sayımına göre Tulça vilayetinde 1.674 Türk ve 119 Tatar

⁷Aynı yerde.

⁸Aynı yerde.

⁹Bkz. Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România: Raport Final. București 2006. s. 25, 130, 140, 153, 179, 271, 495, 498, 521, 644.

¹⁰Cupcea, a.g.e., s. 6.

¹¹Cupcea. s. 6-7.

¹²Cupcea. s. 7.

¹³ Cine sunt găgăuzii..., Timpul-md, 2014, <http://www.timpul.md/articol/cine-sunt-gagauzii-%28ratacii-prin-istorie%29-30276.html>, (17.11.2014).

¹⁴ http://www.constantina.insse.ro/phpfiles/Comunicat%20de%20presa_RPL_Constanta.pdf, (17.11.2014).

yaşamaktadır.¹⁵ Türklerin Dobruca dışında (Köstence ve Tulça) yoğun olarak yaşadıkları yerleşim yerleri ise; Bükreş, Călăraşi¹⁶ ve İbrail (Brăila) adlı şehir ve kasabalardır.¹⁷

Romanya'nın güneybatısında Tuna Nehri'nde bulunan Ada Kale adı verilen yerleşim yerinde 1970'li yıllara kadar 600 civarında Türk yaşamaktaydı. Ancak Çavuşesko döneminde Demir Kapı Barajını yapmak amacıyla ada boşaltılarak burada yaşayan insanların bir kısmı Köstence ve Orşova gibi şehirlere yerleştirilirken bir kısmı da dönemin başbakanı Süleyman Demirel'in daveti üzerine Türkiye'ye göç etmiştir.¹⁸

Tablo 3: Romanya'da Yaşayan Türklerin ve Tatarların Nüfusu¹⁹

Nüfus Sayımı	Türkler	Tatarlar
1992	29.832	24.956
2002	32.098	23.935
2011	27.700	20.300

Kaynak: Horváth István, 2006, s. 199-200. Rezultate definitive ale Recensământului Populației și al Locuințelor (Caracteristici demografice ale populației), Institutul Național de Statistică 2011, s. 5.

Dobruca'da yaşayan Türklerin sayısı 1992-2002 döneminde 2.266 kişilik bir artış kaydetmiştir. Diğer yandan 2011 nüfus sayımına göre Türklerin nüfusunun bir önceki seçimlere nazaran 4.398 kişi azaldığı görülmektedir (bkz. Tablo 3). 1990'lı yıllarda Romanya Türklerinin nüfuslarının artış sebebi diğer etnik gruplara göre daha doğurgan olmalarıydı.²⁰ 2002-2011 döneminde Türklerin nüfusunun azalmasının nedeni Türkiye'nin Romanya'ya göre cazip ekonomik koşullara sahip olması nedeniyle çok sayıda Türkün Türkiye'ye göç etmesidir.²¹

1992 ve 2002 nüfus sayımlarında kendilerini Türk addedenler ile Türkçenin anadilleri olduğunu belirtenler arasında ters orantı olduğu söylenebilir. Türk olduklarını belirtenlerin sayısı 1992'de 29.832 kişi iken bundan on yıl sonra Türk olduklarını ifade edenlerin sayısı 32. 596 kişiye yükselmişti.²² Buna karşılık Türkçeyi anadilleri olarak gösterenlerin sayısı 1992 yılında 27.587 iken, 2002'de 28.714 civarında kalmıştır.²³ Diğer bir ifadeyle 1992-2002 arasında Türklerin sayısı 2.764 kişi artmasına rağmen, Türkçeyi anadilleri olarak belirtenlerin sayısı 1.127 olarak belirtilmiştir. Bu durum Türkler arasında Türkçenin Romence ile yer değiştirdiğini ortaya koymaktadır. 2011 nüfus sayımında ise 27.700 kişi kendisini Türk olarak yazdırmışken, anadillerinin Türkçe olduğunu ifade edenlerin sayısı 26.179 kişiyle sınırlı kalmıştır.²⁴ Sonuç olarak söylemek gerekirse, kendilerinin Türk olduklarını belirten 1.521 kişi anadillerinin Türkçe olmadığını söylemiştir.

¹⁵<http://www.rpl2011.djsct.ro/inceptut.php?cod=4&codj=36>, (17.11.2014).

¹⁶ Bu şehir Romenlerin çoğunlukta yaşadıkları Eflak bölgesinde olduğundan Türkçesinin olmadığı düşünülmektedir.

¹⁷http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/Comunicat-presa_Rezultate-preliminare.pdf, (17.11.2014).

¹⁸Dabija, Evz.ro, 2006, <http://web.archive.org/web/20071013170849/>, <http://www.evz.ro/article.php?artid=277013>, (17.11.2014).

¹⁹ Horváth, A.g.e.s. 199-200. Rezultate definitive ale Recensământului Populației și al Locuințelor (Caracteristici demografice ale populației), Institutul Național de Statistică 2011, s. 5.

²⁰ Horváth, a.g.e.,s.199.

²¹ Aynı yerde.

²² Aynı yerde.

²³ Aynı yerde.

²⁴ Populatia stabila dupa principalele limbi materne la recensamantul din anul 2011... <http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS6.pdf>, (17.11.2014).

Romanya'da yaşayan Türklerin kendi anadillerini kamusal alanda kullanamamaları bir azınlık dilinin kullanılması için bir yerleşim yerinde bu azınlık mensuplarının en az nüfusun yüzde 20'sinden fazlasını oluşturmaları gerektiği yönündeki yasadan kaynaklanmaktadır.²⁵ Romanya Türklerinin nüfusun yüzde 20'sinden fazlasını oluşturduğu sadece bir yerleşim yeri mevcuttur.²⁶ Romanya'da toplam 2.951 idari birim olduğu düşünüldüğünde Türkçenin resmen kullanıldığı yerleşim yeri sayısı devede kulak misalidir.²⁷ Diğer bir ifadeyle Romanya Türklerinin sadece yüzde 4,6'sı kuramsal olarak kendi ana dillerini kamusal alanda kullanabilmektedir. Şu halde Romanya'daki mevcut dil yasasının Türklerin ana dillerini kullanmalarının önünde engel teşkil ettiği söylenebilir. Türkler Köstence vilayetinin güneyinde bulunan ve nüfusu 3.031 olan Dobromir Nahiyesi'nde 1.751 kişi olan mevcutları²⁸ ile nüfusun yüzde 57,77'sini oluşturmaktadırlar. Bunun dışında üç köyde de nüfusun yüzde 20'sini geçmektedirler.²⁹ Bu veriler Romanya Türklerinin sadece yüzde 4'ünün- bu oran Dobromir'de yaşayan Türklerin sayısına tekabül etmektedir.- yasaların azınlıklara tanıdığı ana dililerini kullanabilme hakkından yararlanabildiklerini göstermektedir.³⁰ Romanya'da üç köyde yaşayan Türklerin yüzde 8'i çoğunluğunu Romenlerin oluşturduğu bir nahiyenin yönetimi altında yaşadıklarından kamusal alanda dillerini kullanma hakları kısıtlanmaktadır. Söz gelimi köyün girişine yasa gereği Romence ve Türkçe isim tabelası asabilirler.³¹ Ancak bu yapılmamaktadır.

Romanya hükümetinin çıkarmış olduğu 1208/2000 numaralı yasaya göre Türkler yaşadıkları sekiz beldede Türkçe tabela asma hakkına sahiplerken, 2006 yılında bu beldelerin sadece üçünün girişinde bulunan tabelalarda Türkçe ibareler yer almıştır.³² Örneğin Dobromir'de, yasa gereği kamusal alanda Türkçe kullanılması gerekirken³³ resmi devlet kurumlarının tabelalarında Türkçeye rastlanmıyordu. Ancak bu bağlamda bazı ilginç durumlarla da karşılaşmıştır. Söz gelimi yasa gereği iki dilli tabela, olması gereken Dobromir Nahiyesi'nde bulunmazken, Türklerin nüfuslarının yüzde 20'nin altında olduğu bir köyde, yerel yöneticilerin iyi niyeti sayesinde iki dilli tabelalara rastlanabilmekteydi.³⁴ Bu çerçevede iki dilli tabelaların kullanılmasının çoğu zaman söz konusu beldenin yöneticilerinin hoşgörüsüne bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

Romen makamları iki dilli tabelalar Türkçeden başka bir dilde yazılması gerektiğinde daha fazla duyarlılık göstermektedirler. Örneğin Rusça tabela, asılması gereken bir yerleşim yerinde dahi kullanılırken, Türkçe tabela asması gereken beldelerin sadece yüzde 30,76'sı yasaya uymuştur.³⁵ Bayramdede Nahiyesi'nin girişinde yer alan Romence ve Türkçe tabelalar 2012 yılında eskidiği gerekçesiyle değiştirilmiş ve yeni tabelalar da ise sadece nahiyenin Romence adı yer almıştır.³⁶ Ancak Türklerin nüfusun

²⁵ Kamu Yönetimi ile ilgili Kanun 2001/215 kanunu: 1. Bölüm, 19. Madde.

²⁶ Horváth, a.g.e.s. 200.

²⁷ A.g.e., s.199-200.

²⁸ Populația Stabilă după Etnie – Județe, Municipii, Orașe, Comune www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2013/07/sR_Tab_8.xls, (17.11.2014).

²⁹ Horváth, a.g.e.s. 200.

³⁰ Aynı yerde.

³¹ Aynı yerde.

³² Horváth, a.g.e.s. 204.

³³ Aynı yerde.

³⁴ Aynı yerde.

³⁵ Cameila Bălan: Primarii... Ziua de Constanța, 11.02.2013. <http://www.ziuaconstanta.ro/stiri/deschidere-editie/primarii-si-panourile-scrise-in-doua-limbi-localitati-constantene-cu-nume-bilingve-97909-393532.html>, 17.11.2014).

³⁶ Aynı yerde.

yüzde 100'ünü oluşturduğu ve bu nahiyeye bağlı olan Başpınar (Fântâna Mare) Köyü'nün girişinde iki dilli tabela bulunmaktadır.³⁷

Diğer yandan dil yasasının uygulanması hususunda mahalli yöneticilerin keyfi davrandıkları görülmektedir. Örneğin Köstel (Castelu) Köyü'nün Romen asıllı belediye başkanı, iki dilli (Romence-Türkçe) tabelayı ancak bir halk oylaması sonucunda değiştireceğini ifade etmiştir.³⁸ Böylece yasanın kararlarına uymak istemediğini açıkça ifade etmiştir. Azaplar (Tâtaru) Köyü'nün bağlı olduğu Mustafa Hacı (Comana) Nahiyesi'nin belediye başkanı, köyün girişindeki iki dilli tabelanın çalınarak hurdacılara satıldığını ileri sürerek beldesinin girişine Romence-Türkçe tabela yerleştirmesinin anlamsız olduğunu söylemiştir. Hatta belediye başkanı Romence tabelaların uzun süre dayandığını iddia ederek gülünç duruma düşmüştür.³⁹ Defca (Gherghina) Köyü'nün bağlı olduğu Çelebiköy (Mircea Vodă) Nahiyesi'nin Belediye Başkanı, beldesinde 1980'li yıllarda Türkiye'ye olan göçler nedeniyle sadece iki üç Tatar aile kaldığını ileri sürerek köyün girişine iki dilli tabela konulmasının anlamsız olduğunu ifade etmiştir.⁴⁰ Sonuç olarak söylemek gerekirse, Köstence il sınırları içerisinde 2013 yılı itibarıyla dil yasasının eksiksiz uygulandığı Yenişenli (Văleni) ve Tekeköy (Lespezi) adlı iki yerleşim yeri vardı.⁴¹

2001 yılında yürürlüğe giren 215 numaralı kanunun 76'ncı maddesine göre bir azınlığın nüfusu bir yerel idare merkezinin nüfusunun yüzde 20'sini geçiyorsa, söz konusu kamu kuruluşlarının azınlık dillerini bilen elemanlar çalıştırması gerekmektedir. Ancak ne yazıkki bu yasanın da Türklerin yaşadıkları beldelerde hakkıyla uygulanmadığı görülmektedir.⁴² Aynı şekilde Türkçe, nüfus müdürlüklerinde de kullanılmamaktadır.⁴³ 2001 yılında uygulanmaya başlanan 544 numaralı yasaya göre, bir yerel yönetimde şayet bir azınlık yerleşim yerinin (köy, kasaba, şehir vb.) nüfusunun yüzde 20'sinden fazlasını oluşturuyorsa, yerleşim yerinde bulunan belediye, valilik, polis teşkilatı gibi kamu kurumlarının çevrimiçi sayfalarının söz konusu azınlıkların dillerinde de oluşturulması gerekmektedir. Dobromir'de bu yasaya uyularak resmi çevrimiçi sayfanın Türkçe olarak düzenlendiği tespit edilmiştir.⁴⁴

Türklerin ve Tatarların Kurduğu Örgütler

1940'larda "Demokrat Müslümanlar Birliği" adında bir sivil toplum örgütü kuran Romanya Türkleri ve Tatarları 1946 yılında bu örgütün yerine "Birleşmiş Müslüman İşçiler Cephesi" denilen platformu hayata geçirmişlerdir. Bundan iki yıl sonra ise bu örgütün yerine "Müslüman Demokratlar Cephesi" icraata başlamıştır. Ancak bu örgütleri sıkı takibe alan Romanya Komünist Partisi bunları kendi yayın organlarında dindar veya Türkiye'ye yakın olmakla suçlamıştır.⁴⁵ Türklerin ve Tatarların kurmuş olduğu sivil toplum örgütleri her ne kadar Komünist Parti'nin isteklerini karşılamaya çalışmışsa da Türkler Batı işbirlikçileri, işçi sınıfı düşmanları ve milliyetçi olmakla suçlanmaya devam

³⁷ Aynı yerde.

³⁸ Aynı yerde.

³⁹ Aynı yerde.

⁴⁰ Bălan, Primarii și panourile scrise..., Ziu de Constanța, <http://www.ziuconstanta.ro/stiri/deschidere-editie/primarii-si-panourile-scrise-in-doua-limbi-localitati-constantene-cu-nume-bilingve-97909-393532.html>, (17.11.2014).

⁴¹ Aynı yerde.

⁴² Horváth, a.g.e.s. 206.

⁴³ Aynı yerde.

⁴⁴ Horváth ,a.g.e, s. 207-208.

⁴⁵ Cupcea, a.g.e. s. 8.

edilmişlerdir.⁴⁶ Bu politikalar sonunda Türklerin ve Tatarların ortaklaşa kurmuş oldukları “Türk-Tatar Demokratik Kurulu” adı verilen örgüt 1953 yılında Romanya’daki diğer azınlık örgütleriyle eş zamanlı olarak kapatılmıştır.⁴⁷ Siyasal ve kültürel örgütler sahneden çekildikten sonra Türklerin ve Tatarların milli kimliklerini ve kültürlerini korumak için din ve eğitim alanına eğilmekten başka çareleri kalmamıştır. Komünist dönemde ülke içindeki milletlerin kendi dillerinde eğitim hakları mevcut idiyse de, hükümet makamları, çeşitli tertip ve yasalarla okulların ve öğretmenlerin sayılarını sürekli olarak azaltıyorlardı.⁴⁸ Söz gelimi, Kazan’dan Kiril alfabesinde basılmış ders kitapları getirilerek büyük dilsel farklılıklar olmasına rağmen Tatarlar, Dobruca Tatarcası yerine Kazan Tatarcası öğrenmeye zorlanmışlardır.⁴⁹ 1948’de açılan Tatar Pedagoji Lisesi 1960 yılında, 1910’da açılan Mecidiye İlahiyat Lisesi ise 1966’da kapatılmıştır.⁵⁰ Bükreş Üniversitesi bünyesinde eğitim veren Tatarca Bölümü ise 1965-1966 eğitim-öğretim yılında faaliyetlerine son vermiştir.⁵¹

Türklerin kurmuş oldukları okullarda da durum hiç iç açıcı değildi. Böylece adım adım Türkçe derslerin yerini Romence dersler almıştır. 1950’lerden başlayarak tarih, coğrafya, matematik ve kimya gibi dersler Romence yapılmaya başlandığı gibi, okul aile birliği toplantılarında öğretmenlere velilerle Romence konuşma zorunluluğu getirilmiştir.⁵² Üniversiteyi yeni bitiren Türk ve Tatar öğretmenlerin büyük bir kısmı genellikle Dobruca dışına, yoğunluklu olarak Romenlerin yaşadıkları bölgelerde bulunan Romen okullarına atanmışlardır.⁵³ Diğer yandan Türkçe eğitim yapan okullarda ise Romen öğretmenler ve okul müdürleri görevlendirilmiştir.⁵⁴ 1957 yılından itibaren Türkçe eğitim yapan bütün eğitim kurumları kapatılmaya başlanmıştır. Türkçe okul ve sınıfların tamamı 1960’ların sonuna kadar kapatılmıştır.⁵⁵ Ancak 1970’lerde, Romence eğitim yapan birkaç okulda Türk dili dersleri yapılmasına izin verilmiştir. Bunun temel nedeni Romanya’nın azınlıklara karşı ne kadar demokratik davrandığını dünyaya göstermekti.⁵⁶ Ancak bu durum Türkçe eğitimi dışlama ve bastırma politikasını değiştirmemiştir.

22 Aralık 1989 tarihinde Romanya’da demokrasi dönemi başlayınca Mehmet Ali Ekrem liderliğindeki Romanya Türk Demokrat Birliği, ülkenin idaresini idam edilmiş olan komünist Çavuşesko’dan devralan Romanya Milli Kurtuluş Cephesi’ne katılarak demokratik rejimin yerleşmesi için her türlü desteği vermeye başlamıştır.⁵⁷ Bu gelişmeyi müteakiben Romanya Müftülüğünün öncülüğünde 29 Aralık 1989’da Romanya’da yaşayan Tatarların ve Türklerin ekonomik, kültürel ve dinsel haklarını savunmak ve onları temsil etmek amacıyla “Romanya Türk-Müslüman Demokratik Birliği” adında bir örgüt kurulmuştur.⁵⁸ Ancak iki grup arasında yetki paylaşımı konusunda çıkan tartışmalar söz konusu örgütün 1 Şubat 1990 tarihinde ikiye bölünmesiyle sonuçlanmıştır.⁵⁹ Böylece

⁴⁶Aynı yerde.

⁴⁷Aynı yerde.

⁴⁸Cupcea,a.g.e., s. 11.

⁴⁹Aynı yerde.

⁵⁰Aynı yerde.

⁵¹Aynı yerde.

⁵²Aynı yerde.

⁵³Aynı yerde.

⁵⁴Aynı yerde.

⁵⁵Aynı yerde.

⁵⁶Aynı yerde.

⁵⁷<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-ttar-1989>, (30.11.2014).

⁵⁸Aynı yerde.

⁵⁹<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-ttar-1990>, <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1990>, (30.11.2014).

Romanya Türk Azınlığı Etnik Birliği (Uniunea Minoritară Etnică Turcă din România) ve Romanya Türk-Müslüman Tatarlar Demokratik Birliği (Uniunea Democrată a Tătarilor Turco-Musulmani din România) adlı iki ayrı örgüt ortaya çıkmıştır.⁶⁰ Diğer yandan Türkler ve Tatarlar 18 Mayıs 1992 tarihinde Tulça'da ortak menfaatlerini savunmak amacıyla Tulça Vilayeti Müslüman Türkler ve Tatarlar Demokratik Birliği (Uniunea Democrată Turco - Tătară Musulmană din județul Tulcea) adında bir örgüt kurmuşlardır.⁶¹

Türklerin faaliyete geçirdikleri örgütler liderler arasında çıkan anlaşmazlıklar yüzünden bölünmüştür. 1 Şubat 1990'da hayata geçirilen "Romanya Türk Azınlığı Etnik Birliği" 21 Aralık 1993 tarihinde "Romanya Türk Demokrat Birliği" adıyla yasal statü kazanmıştır.⁶² 28 Nisan 1990 tarihinde ise Romanya Türklerinin bir başka temsilcisi olan "Romanya Türk Birliği" ortaya çıkmıştır.⁶³ Bunlardan ayrı olarak 2004 yılında Romanya Türk-Müslüman Birliği hayata geçirilmiştir.⁶⁴ Romanya Türklerini temsil eden bu üç örgüt içerisinde en etkin olanı Romanya devleti ile de yakın ilişkiler kurmuş olan "Romanya Türk Demokrat Birliği" adlı örgüt olmuştur. Siyasal hedeflere sahip olmayan bu örgüt taşra ve gençlik yapılanmasına giderek 15 Kasım 1990 tarihinde Atatürk Gençlik Örgütü adında bir sivil toplum örgütü faaliyete geçirmiştir. Bu gençlik örgütü "Genç Nesil" adında bir de gazete çıkarmaya başlamıştır.⁶⁵ Diğer yandan 8 Mart 2000 Dünya Kadınlar Gününde Türk Demokrat Birliği şemsiyesi altında Türk kadınlarının sorunlarıyla ilgilenmek, Türk kadınının eşitliğini sağlamak ve Türk ailesinin milli ve manevi değerlerini yaşatmak amacıyla "Hanım Elleri" adı verilen bir örgüt kurulmuştur.⁶⁶

Romanya'daki Türklerin kültürel alandaki etkinlikleri büyük ölçüde Türk Demokratlar Birliği gibi sivil toplum örgütleri tarafından yürütülmektedir. Romanya İslam Müftülüğü⁶⁷ (Muftiatul cultului Musulman din România) de birçok kültürel etkinlik düzenlemektedir.

Türkler Romanya'da folklorik ve kültürel etkinlikler düzenleyen birçok grup kurmuşlardır. Örneğin, Tuna, Kaynanalar ve Narenler (Tulça), Sureya (Tekirgöl), Bülbül Sesleri (Mecidiye) Küçük Yıldızlar, Gökkuşuğu, Genç Umudlar (Kobadin) ile Filizler ve Fidanlar (Köstence) gibi gruplar bunlar arasındadır. Bu folklor ekipleri ulusal ve uluslararası düzeyde birçok etkinliğe katılmaktadır.⁶⁸

Romanya'nın Avrupa Birliği Üyeliği ve Türkçe

Romanya'nın Avrupa Birliği'ne (AB) giriş sürecinde "Avrupa Azınlık Dilleri Konvansiyonunu" imzalaması hiç kuşkusuz bu ülkede yaşayan azınlık mensuplarının kendi anadillerini kullanmalarına ve bu dillerde eğitim yapmalarına büyük bir katkı sağlamıştır. Söz gelimi 2005 yılı içinde ülkede yaşayan etnik gruplarla ilgili çeşitli sempozyum ve konferanslar düzenlenmiştir.⁶⁹ Hatta Romanya hükümetinin almış olduğu 881/1998 numaralı kararlar 18 Aralık günü "milli azınlıklar günü" olarak kabul edilmiştir.⁷⁰ Örneğin

⁶⁰<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1990>, (30.11.2014).

⁶¹<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1992>, (30.11.2014).

⁶²Aynı yerde.

⁶³Aynı yerde.

⁶⁴<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2004>, (30.11.2014).

⁶⁵<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1990>, (30.11.2014).

⁶⁶<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2000>, (30.11.2014).

⁶⁷ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2007>, (30.11.2014).

⁶⁸ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2009>, (30.11.2014).

⁶⁹<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2005>, (30.11.2014).

⁷⁰ <http://www.dri.gov.ro/hg-nr-8811998-pentru-declararea-zilei-de-18-decembrie-ziua-minoritatilor-nationale-din-romania/>, (17.11.2014).

Romanya hükümeti 9-14 Aralık 2005 tarihleri arasında düzenlediği etnik grupları topluma adapte etme etkinlikleri çerçevesinde azınlık mensuplarıyla yapılan röportajlara yer veren bir DVD yayımlamıştır.⁷¹ Bunlardan başka Azınlık Yasa Tasarısı⁷² gibi etnik gruplararası adaleti ve barışı sağlayacak birçok girişim tanıtılmıştır. Böylece Romanya, AB'ye girebilmek için ülkesindeki azınlıkların kültürlerine, dillerine ve inançlarına saygılı olduğunu göstermek istemiştir. Ancak ne yazık ki Romanya AB üyesi olduktan sonra söz konusu yasa tasarısı rafa kaldırılmıştır. Bu konuda ne parlamento ne de hükümet daha önceki taahhütlerini yerine getirmek istemektedir.⁷³ Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılacağı gibi Romanya'nın AB'ye üye olmasından sonra bu ülkede yaşayan Türklerin statüsünde önemli bir değişiklik meydana gelmemiştir. Türkler de ülkedeki diğer azınlık mensupları gibi azınlıklarla ilgili mevcut yasalara bağlıdırlar. Diğer Balkan ülkeleriyle kıyaslandığında Romanya'da yürürlükte bulunan dil yasasının ülkedeki azınlıklara daha ileri düzeyde haklar tanıdığı söylenebilir. Söz gelimi, Romanya yasaları şayet bir etnik grup yaşadığı belde veya kasabada nüfusun yüzde 20'sini geçiyorsa, kendi ana dilini kamu yönetiminde kullanmayı ve ana dilinde eğitim almayı garanti altına almaktadır. Ancak Romanya'daki Türklerin ve Tatarların büyük çoğunluğu yaşadıkları yerleşim yerlerinde nüfusunun yüzde 20'sini oluşturamadıklarından veya yerel yönetimlerin yürürlükteki yasaları uygulama konusundaki isteksizliklerinden dolayı, bu haklardan yararlanamamaktadırlar.

Türkçe Eğitim

Romanya ülkesinde yaşayan azınlıklara kendi anadillerinde eğitim hakkı tanıyan nadir Balkan ülkelerinden birisidir. Romen Eğitim Bakanlığında azınlıkların eğitimi ile "Azınlıklar Müdürlüğü" adı verilen birim ilgilenmektedir.⁷⁴ Romanya'da Türkçe eğitimin kontrolü ve düzenlenmesi Köstence, Tulça ve Bükreş'te bulunan eğitim müfettişliklerinde görev yapan Türk müfettişleri tarafından yürütülmektedir.⁷⁵ Romanya'da Türkçe eğitimin önünde yasal hiçbir engel bulunmamasına rağmen yukarıda belirtildiği gibi Türk azınlığın vurdumduymazlığı ve Türkçe eğitim konusundaki bilinçsizlikleri nedeniyle ilkokuldan üniversiteye kadar Türkçe eğitim almak ne yazık ki mümkün değildir.

Romanya'da yaşayan Türk çocukları, Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Tarihi ve Kültürü gibi dersleri sadece ilköğretimde Türkçe olarak okurlarken diğer derslerin tamamını Romence olarak yapmaktadırlar.⁷⁶ Halbûki 2011 tarihli Romen eğitim kanunu

⁷¹ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2005>, (30.11.2014).

⁷² Bu kanun tasarısının kabulü için Romanya Macarları Demokratik Birliği (Uniunea Democratică a Maghiarilor din România), on yıldan bu yana mücadele etmesine rağmen bu tasarının yasalaşmasını başta Romen milliyetçileri olmak üzere çeşitli lobiler engellemektedir. Romenler bu tasarımı anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle reddedemekteler. Çünkü onlar bu yasa tasarısını ülkenin bölünmez bütünlüğüne ve teklifine tehdit olarak görmektedirler. Esasında Romanya'da bir azınlık yasasının yürürlüğe girmesi demek bu ülkede Romenlerin haricinde başka etnik grupların ve milliyetlerin de olduğunu kabul etmek demektir. Bu yasa tasarısının kabul edilmemesinin bir diğer nedeni ise bu yasanın azınlıklara ileri düzeyde kültürel özerklik tanımasıdır. Romenler ise azınlıklara tanınacak kültürel veya bölgesel özerkliğe karşıdır. Romanya'da yaşayan Macar asıllı politikacılar bölgesel ve etnik özerkliğin ülkenin bölünmez bütünlüğüne herhangi bir tehdit oluşturmadığını Finlandiya, İspanya, Belçika ve İtalya gibi örnekler üzerinden göstermelerine rağmen, Romen politikacılar böyle bir özerliğin parçalanmayı beraberinde getireceğini düşünmektedirler. Bu yüzden Azınlık Yasa Tasarısının en azından yakın bir gelecekte kabul edilmeyeceği söylenebilir.

⁷³ http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?idp=6778, (17.11.2014).

⁷⁴ <http://www.edu.ro/index.php/articles/text/11900>, (17.11.2014).

⁷⁵ Minoritățile din sistemul educațional din România. 2014, s. 31.

⁷⁶ Aynı yerde.

azınlık mensuplarına kendi anadillerinde eğitim hakkı sağladığı halde yukarıda belirtildiği gibi, Romanya Türkleri kendi anadillerinde eğitim yapmamaktadırlar. Türkçe eğitimi 2000'lerin başında iki şekilde yapılmaktaydı: Birincisine, kısmi Türkçe eğitimi adı veriliyordu. Bu çerçevede öğrenciler bazı dersleri Türkçe, bazı dersleri ise Romence öğreniyorlardı. İkincisi ise ilaveli Türkçe eğitimi olarak tanınmıştı. Bu seçenek için karar veren öğrenciler ise bütün dersleri Romence öğreniyorlardı, ancak isteyen öğrenci Türkçeyi seçmeli olarak okuyabilmekteydi.⁷⁷ Yeni yasaya göre veliler istediği takdirde tüm dersler azınlıkların dillerinde yapılabilir. Ancak okul yöneticileri gerçekte böyle istekte bulunan aileleri dini liderleri araya sokmak suretiyle, polis veya belediye başkanının baskısıyla bu isteklerinden vaz geçirmektedirler. Romen makamlarının Dobromir Köyü örneğinde olduğu gibi Türklerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerde söz konusu yasaya işlerlik kazandırmadıkları görülmektedir. Örneğin, 2008 yılında Romanya'da müfredatında Türkçe derslere yer veren 53 okul bulunmaktaydı. Bu okullarda Türkçe eğitim gören öğrenci sayısı ise 3.603 idi.⁷⁸ 2009'da ise müfredatında Türkçeye yer veren okul sayısı 70'e yükselmiştir.⁷⁹

Nüfusunun tamamının Türklerden oluştuğu Başpınar Köyü'nde Romence eğitim veren bir ilkokul bulunuyordu. 2010 yılında azınlıklara kendi dillerinde eğitim hakkı tanıyan yasa yürürlüğe girmesine rağmen söz konusu okulda görev yapan Türk asıllı öğretmenler ana dilde eğitimin önemini idrak etmemiş olduklarından⁸⁰ Türkçenin Romanya'da işe yaramayacağını düşünüyorlardı.⁸¹ Söz gelimi bu okulda görev yapan Türk öğretmen Leinar Şemşeddin Romanya'da yaşadıklarından bu ülkede nereye giderlerse gitsinler Romence konuşmak zorunda olduklarını ifade etmiştir.⁸² Bundan dolayı ona göre Türkçe eğitim verilmesi gereksizdi. Romencenin ülkenin temel dili olduğunun altını çizen Şemşeddin, Türkçenin aile içinde Romencenin ise okullarda kullanılmasının daha doğru olduğunu düşünmektedir.⁸³ Başpınar Köyü'nde bulunan ilkokulda yaşanan talihsizlik bu kadarla da kalmamış bu okul 2014 yılının Eylül ayında kapatılarak burada eğitim-öğretim gören Türk öğrenciler, ebeveynlerinin isteği üzerine, daha iyi Romence öğrenebilmeleri amacıyla Bayramdede (Independența) Köyü'nde bulunan Romen okuluna nakledilmişlerdir.⁸⁴ Bu durum Şemşeddin gibi öğretmenlerin bir neslin geleceğini nasıl karartabileceğini göstermesi bakımından ibret vericidir. Oysa tarihini, coğrafyasını ve kültürünü kendi dilinde öğrenmeyen gençler anadillerini bilmiyorlar demektir. Böylece anadillerini öğrenemeyen Türk çocukları mantıki düşünce kabiliyetinden ve milli ve manevi değerlerinden yoksun kalacaklarından Romenler içinde kolaylıkla asimile olup gideceklerdir.

Romanya'da ortaöğretim düzeyinde müfredatı baştan sona Türkçe olan tek bir lise bulunmaktadır ki bu eğitim kurumunun adı Mecidiye Kemal Atatürk Milli Koleji'dir.

⁷⁷ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2002>, (30.11.2014).

⁷⁸ Ştefan, Romanya'da Türkçe Öğretimi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 26.

⁷⁹ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2008>, <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2009>, (30.11.2014).

⁸⁰ Minoritățile din sistemul educațional din România, Ministerul Educației Naționale. Direcția Generală Învățământ în Limbile Minorităților. Direcția Minorități. 18. 02. 2014, s. 31.

⁸¹ Copii nemulțumiți că învață română abia la școală, Adevărul, http://adevarul.ro/educatie/scoala/copii-nemulțumiti-invata-romaneste-abia-scoala-1_50aea5047c42d5a6639eb3bc/index.html, (17.11.2014).

⁸² Aynı yerde.

⁸³ Aynı yerde.

⁸⁴ Iancu, La cererea părinților școală din Fântâna Mare desființată, Telegraf Online. 04.08.2014 http://www.telegrafonline.ro/1407099600/articol/275378/536coala_din_fantana_mare_desfiin539ata.html, (17.11.2014).

Türkiye Cumhuriyeti tarafından açılan bu kolejde 2013-2014 eğitim öğretim yılında sekizi Türk uyruklu olmak üzere 549 öğrenci öğretim görmüştür.⁸⁵ Bu kolejin tarihi 1948-1965 döneminde faaliyet gösteren Mecidiye İlahiyat Lisesine kadar geri gitmektedir. Romen Eğitim Bakanlığı tarafından 1993 yılında tekrar açılan bu lisenin⁸⁶ adı 1995'te Mustafa Kemal Atatürk Pedagojik ve İlahiyat Lisesi⁸⁷, 2000 yılında ise Kemal Atatürk Milli Koleji olarak değiştirilmiştir.⁸⁸ Ancak Romanya'da Türkçe eğitim veren böyle bir lisenin olması Türk çocuklarının ana dillerinde eğitim alma ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Romanya'da yaşayan Türkler gelecekte çocuklarının ana dillerine ve kültürlerine sahip olmalarını istiyorlarsa sağlam bir eğitimin temeli olan ilkokuldan başlayarak anadilde eğitime önem vermelidirler.

Romanya'da 2010 yılından önce ülkede yaşayan tüm azınlıklara kendi anadillerinde eğitim alma hakları tanınmamıştı. Ancak bunun iki istisnası vardı. Macarlar ve Almanlar anadillerinde eğitim yapma hakkına sahiptiler. Macarlara Romanya'da yaşayan azınlıklar içerisinde nüfusları (% 6,1) en fazla olan grup olduklarından, Almanlara ise Alman kültürünün ve dilinin öneminden dolayı anadillerinde eğitim hakkı tanınmıştı. Almanca eğitim veren okullara bir çok Romen ailesinin çocuklarını göndermeleri de Almanlara anadillerinde eğitim hakkı tanınmasında etkili olmuştu. Diğer azınlıklar ise Romen okullarına gitmek zorundaydılar. Ancak kendi anadillerini haftada 1-2 saat öğrenebiliyorlardı. Romanya'da yaşayan Türklerin Türkçe öğretim ve Türkçenin kamusal alanda kullanılması hususunda göstermiş oldukları bu vurdumduymazlığın yanında Romen yetkililerin yaptıkları keyfi uygulamalar da Türkçenin eğitim alanında kullanılmasına kısıtlamalar getirmektedir. Bu bağlamda bir örnek vermek gerekirse Köstence Eğitim Müfettişi Răducu Popescu, Şubat 2014'te Türklerin ve Tatarların yoğun olarak yaşadıkları bu vilayette, mevcut Türkçe derslerini yarıya düşüren ve din derslerini (İslam) de tamamen kaldıran bir karar aldığı⁸⁹ din derslerinin kaldırılmasına Türk ve Tatar azınlığın temsilcileriyle İslam Dini'nin önderliğini yapan kimseler itiraz ederlerken Türkçe derslerinin yarıya düşürülmesi Romanya Türk toplumu arasında ciddi bir yankı yapmamıştır.⁹⁰ Bu durum Romanya Türklerinin Türkçeye yeterince sahip çıkmadıklarını göstermektedir. Halbuki onlar Türkçeye sahip çıkmamakla geleceklerini riske etmektedirler. Şayet Romanya Türkleri anadillerine ve kültürlerine sahip çıkarlarsa, geleceklerine sahip çıkacaklardır. Romanya yasaları azınlıkların dernek, gazete ve dergi kurmalarını teşvik edici mahiyettedir. Türkler bu yasalardan sonuna kadar yararlanmalıdırlar.

Romanya Türklerinin anadillerini kullanma haklarının ihlal edilmesinin nedenlerinin başında yaşadıkları bütün yerleşim yerlerinin belediye başkanlarının Romen oluşları gelmektedir.⁹¹ Türklerin maruz kaldıkları hak ihllalarının bir diğer kaynağı ise

⁸⁵ Fahri Türk, Türk Kültür Dış Politikası, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul, 2014, s. 83.

⁸⁶ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1993>, (30.11.2014).

⁸⁷ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1995>, (30.11.2014).

⁸⁸ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2000>, (30.11.2014).

⁸⁹ Anton, Din anul școlar 2014-2015 religia islamică, Replica Online. 14.02.2014.

<http://www.replicaonline.ro/religia-islamica-nu-se-va-mai-preda-in-scoli-cum-explica-isj-masura-care-inflameaza-spiritele-157692/>, (17.11.2014); Baci: "Dacă ne supărați, Dobrogea o să fie un butoi cu pulbere, Ziua de Constanța online. 17.02.2014. <http://www.ziuaconstanta.ro/stiri/deschidere-editie/reactii-la-decizia-isj-privind-orele-de-religie-islamica-daca-ne-suparati-dobrogea-o-sa-fie-un-butoi-cu-pulbere-484691.html>, (17.11.2014).

⁹⁰ Aynı yerde.

⁹¹ Ada Codău, Iată lista primarilor din județul Constanța, Ziua de Constanța online. 11.06.2012.

<http://www.ziuaconstanta.ro/diverse/stiri-calde/alegeri-2012-iata-lista-primarilor-din-judetul-constanta-79931-371230.html>, (17.11.2014).

haklarını aramada çok edilgen bir tutum sergilemeleridir. Maalesef Türkler Türkçenin kamusal alanda daha etkin olarak kullanılması için yeterince mücadele etmemektedirler. Örneğin Macarlar verdikleri mücadele sonunda Cluj-Napoca ve Târgu Mureş şehirlerinde iki dilde (Romence ve Macarca) eğitim veren üniversiteler kurabilmişlerdir.⁹² Türkler ses çıkarmadıkları ve uysal oldukları için Romen makamları tarafından sevilmemektedirler. Ancak bu şekilde dilsel ve kültürel haklarını daha ileri taşıyamayacakları aşikârdır.

Romanya Türklerinin nüfusu dikkate alındığında Türkçe eğitimin bu ülkede geniş çapta yapıldığı görülmektedir. Ancak bu çerçevede temel sorun yukarıda da işaret edildiği gibi ilköğretim düzeyinde Türkçe eğitimin sadece Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Kültürü ve Tarihi gibi derslerinde yapılmasıdır. Romen eğitim yasasına göre bütün derslerin azınlıkların adalarında yapılmasının önünde hiçbir engel yoktur. Şayet Romanya’da her düzeyde Türkçe eğitim bulunmuyorsa, bu durumun sorumlusu Romanya hükümeti değil bu haklardan yararlanmayan Türk toplumunun öncüleridir.

Romanya’da Türkoloji

Demokrasiye geçişle birlikte Romanya hükümetleri Türkoloji bölümlerinin kurulmasına özel bir önem vermişlerdir. Bu anlamda Romanya’nın birçok Balkan ülkesinden ileride olduğu söylenebilir. Romanya’da Türkoloji alanında eğitim veren bölümler bazı Romen üniversiteleri bünyesinde öğretim yapmaktadır. İlk olarak 1 Ekim 1991 tarihinde Bükreş Üniversitesine bağlı Yabancı Diller Fakültesinde ve Köstence’deki Ovidius Üniversitesinin Edebiyat Fakültesinde birer adet Türkoloji Bölümü açılmıştır. Bu bölümlerin hayata geçirilmesinin nedeni Romanya’daki okullarda Türkçe dersleri verecek öğretmen ihtiyacını karşılamaya yöneliktir.⁹³ Bu bölümlerde Türkçe öğrenmek isteyen Romenler veya diğer milletlere mensup kişiler 2000’den sonra Türkçeyi yabancı dil olarak okumaya başlamışlardır.⁹⁴ Bu üniversitelerde Türkoloji okumaya karar veren öğrenciler öğretim programı gereğince Türkçe haricinde başka bir dil de seçmek zorundadırlar. Romanya’da faaliyet gösteren Türkoloji bölümleri bunlarla sınırlı kalmamış 30 Kasım 2009 tarihinde Cluj-Napoca’da bulunan Babeş-Bolyai Üniversitesinde “Türkoloji ve Orta Asya Araştırmaları Enstitüsü” açılmıştır.⁹⁵ Bu enstitünün amacı Türk devletlerini tanıtmak, Azerbaycan Türkçesi ve Tatarca gibi Türk dillerini öğretme, Osmanlı tarihi dersleri verme gibi konuları kapsamaktadır.⁹⁶ Devlet üniversitelerinde faaliyet gösteren bu bölüm ve entstitülerin haricinde birde özel Türk girişimciler tarafından kurulan bölümler bulunmaktadır. Örneğin, “Lumina” Güneydoğu Üniversitesinin Uygulamalı Modern Diller Fakültesinde İngilizce-Türkçe Bölümü bulunmaktadır.⁹⁷ Bunlardan başka Köstence’de öğretim hayatına devam eden özel Andrei Şaguna Üniversitesinde, Türkçe kursları düzenlenmektedir.⁹⁸

⁹² Mateescu, Sondaj despre relațiile, Puterea 10.01.2013. <http://www.puterea.ro/politica/sondaj-despre-relatiile-romanilor-cu-minoritatile-etnice-ungurii-sunt-mai-urati-decat-romii-79080.html>. Adevărul despre România..., Adevărul online. Politică. 14/10/2013 http://adevarul.ro/news/politica/unguriisi-rusii-primii-topul-antipatiei-romani-1_525ad699c7b855ff56326eec/index.html; Ion Rațiu: Cât de mult îi iubesc românii pe ruși, Gazeta de Nord-Vest 08.08.2014. <http://www.gazetanord-vest.ro/2014/08/cat-de-mult-ii-iubesc-romanii-pe-rusi/>, (17.11.2014).

⁹³ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1991>, (30.11.2014).

⁹⁴ Aynı yerde.

⁹⁵ <http://turkology.institute.ubbcluj.ro/istoric.html>, (30.11.2014).

⁹⁶ <http://turkology.institute.ubbcluj.ro/cursuri.html>, (30.11.2014).

⁹⁷ <http://lma.lumina.org/despre-noi/prezentare.html>, (17.11.2014).

⁹⁸ <http://www.andreisaguna.ro/ro/Evenimente/FESTIVITATEA-DE-DESIDERE-A-CURSULUI-DE-LIMBA-TURCA>, (17.11.2014).

Türkçe Matbuat ve Basın

Soğuk Savaş'ın sona ermesini müteakiben Romanya Türkleri matbuatta kendilerini göstermeye başlamışlardır. Türk Demokrat Birliği, Romen hükümetinin desteğiyle 1995 yılında Hakses adlı iki dilli (Türkçe ve Romence) aylık bir dergi yayınlamaya başlamıştır.⁹⁹ Bu dergi genellikle Türk Demokrat Birliği'nin etkinlikleri ile Türklerin kültürel, sosyal ve dini hayatlarına dair haberlere ve yorumlara yer vermektedir. Diğer yandan Türk Demokrat Birliği'nin Gençlik Kollarının 2000 yılında yayınlamaya başladığı Genç Nesil adlı Türkçe-Romence aylık gazete ne yazık ki 2006'da kapatılmıştır.¹⁰⁰ Bunlardan başka 5 Ağustos 2001 tarihinde Türkologlar tarafından Tuna Mektupları adı verilen bir bilimsel dergi yayınlamaya başlamıştı. Bu derginin bilim kurulunda Romanya, Doğu ve Orta Avrupa Türkolojisinin önemli isimleri yer almıştı. Bunlar; Mihai Maxim, Anatol Măcriș, Mustafa Ali Mehmet, Memet Suzan ve Mustafa Bekir (Romanya), Tudor Zanet, Petri Yalınçı, Nikolay Babaoğlu ve Dionisie Tanasoğlu (Moldova/Gagavuz Yeri), Drida Karahasan ve Enver Ahmet (Makedonya), Edit Tasnádi (Macaristan) ve Namık Kemal Yıldız, Erdoğan Aslıyüce, Erol Azdil ve İrfan Nasrattinoğlu (Türkiye) gibi isimlerden oluşuyordu. Ancak bu dergi kuruluşundan üç yıl sonra yayın hayatına son vermek durumunda kalmıştır.¹⁰¹

Bunların dışında, Romanya-Türkiye Ticaret ve Sanayi Odası, „Gurbetçi” adıyla Romanya'da faaliyette bulunan Türk işadamlarına yönelik başka bir gazete çıkarmaktadır.¹⁰² Fetullah Gülen Hareketi mensupları 1993 yılından bu yana Romanya'da haftalık olarak Zaman Romanya'yı yayınlamaktadırlar.¹⁰³ Romanya'da ticaret yapan Türk iş adamlarına hitap eden gazete, Romanya Türklerinin kültürel ve dini hayatlarına da geniş yer vermektedir.

Romanya'da yaşayan Türkler radyo da kurmuşlardır. Radyo programları arasında en eski olanı Köstence Radyosu'nda (Radio România Constanța) yapılan günlük yarım saatlik Türkçe ve Tatarca programlardır.¹⁰⁴ Radyo yayını yapma konusunda Türkler ve Tatarlar son yıllarda işbirliğine de gitmişlerdir. Söz gelimi 1 Eylül 2006 tarihinde Romanya Türk Demokrat Birliği, Türk-Müslüman Tatarlar Demokratik Birliği ve Romanya Müftülüğü Köstence'de Türkçe yayın yapacak bir radyo istasyonunun kurulması için protokol imzalamışlardır.¹⁰⁵ Türkler ve Tatarlar tarafından ortaklaşa finanse edilen bu radyo bu grupların lisani, dini ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasına yoğunlaşmıştır. Sonunda yukarıdaki protokolün ürünü olarak 4 Aralık 2008 tarihinde Radyo-T adı verilen ve günlük 13 saat yayın yapan radyo dinleyicileriyle buluşmuştur.¹⁰⁶ Türkçe yayın yapan bu radyonun bir saatlik Tatarca, 45 dakikalık ta Romence yayını vardır.¹⁰⁷

Romanya Türklerinin Türkçe yayın yapan herhangi bir televizyonları bulunmamaktadır. Ancak Romen Devlet Televizyonunda (TVR3) haftanın beş günü yayınlanan “Herkes Birlikte” (Toți împreună) adlı 82 dakikalık program kapsamında Romanya'da yaşayan bütün azınlıkların dillerinde çok kısa haberler yer almaktadır. Bu programda süre olarak aslan payını Macarca ve Almanca yayınlar aldığından, arta kalan

⁹⁹ <http://hakses.turc.ro/?l=tr&s=ed#gsc.tab=0>, (17.11.2014).

¹⁰⁰ http://hakses.turc.ro/genc/GN_06_02.pdf, (17.11.2014).

¹⁰¹ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2001>, (30.11.2014).

¹⁰² <http://www.ccirt.ro/tr/hakkimizda/tarih.html>, (17.11.2014), <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2003>, (30.11.2014).

¹⁰³ http://www.zaman.ro/constantHtmlModuleAction_getHtmlModule.action?sectionId=75, (17.11.2014).

¹⁰⁴ <http://www.dri.gov.ro/1812-2/>, (17.11.2014).

¹⁰⁵ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2006>, (30.11.2014).

¹⁰⁶ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2008>, (30.11.2014).

¹⁰⁷ http://www.cna.ro/IMG/pdf/Radio_modif_lic.pdf, (17.11.2014).

süre sayıları 20'yi geçen diğer azınlıklar arasında paylaşılmaktadır. Dolayısıyla bu program kapsamında yer verilen Türkçe haberler yetersizdir.¹⁰⁸ Söz konusu program dışında Romen Devlet Televizyonunda (TVR) Macarların (nüfus:1.300.000/haftalık program süresi: 242 dakika), Romanların (nüfus: 535.140/ haftalık program süresi:48 dakika) ve Almanların (nüfus:36.884/haftalık program süresi:145 dakika) anadillerinde yayınlanan programları vardır.¹⁰⁹ Yukarıda görüldüğü gibi Almanların TVR'de Almanca programları (Akzente, Germana la... 1)¹¹⁰ olmasına karşın nüfus olarak onlara çok yakın olan Türklerin Türkçe yayınlarının olmaması oldukça düşündürücüdür. Romen devlet televizyonlarında Türklerin ve Tatarların Türkçe olarak hiçbir programlarının yayınlanmaması maalesef bu toplulukların aciziyetini göstermektedir.

Türkiye'nin Romanya Türklerine ve Türkçeye Bakışı

Romanya'daki diğer azınlık gruplarıyla karşılaştırıldığında Türklerin dil yasasından kaynaklanan haklarını kullanma hususunda bu ülkedeki diğer azınlıklardan geri durumda oldukları görülmektedir. Söz gelimi kamusal alandaki tabelaların iki dilli olarak yazılması, nüfus dairelerinde ve diğer devlet dairelerinde ana dilin kullanılması, resmi makamların çevrimiçi sayfalarının ilgili azınlıkların dillerinde oluşturulması söz konusu olduğunda Türkler sekizinci veya dokuzuncudurlar. Durum bu merkezdeyken Romanya'yı ziyaret eden Türk devlet adamlarının ve yetkililerin bu ülkenin Türklere mükemmel bir şekilde muamele ettiğini söylemeleri onların sorunlarına ve ihtiyaçlarına karşı ne kadar ilgisiz olduklarını ortaya koymaktadır. Örneğin Türkiye'nin Romanya Konsolosu, İlsan Yücel 1994'te bu ülkede yaşayan Türklerin sahip oldukları haklardan duyduğu memnuniyeti aşağıdaki şekilde ifade etmiştir: "Romanya'da yaşayan Türklerin ve Tatarların durumundan genel olarak memnun olduğumuzu söyleyebilirim. Anadillerini rahatlıkla kullanabilen Türklerin parlamentoda temsilcileri bulunmaktadır. Ayrıca bu ülkede dini vecibelerini de rahatlıkla yerine getirmektedirler. Sonuçta Romanya Türkleri özgür olarak yaşama koşullarına sahip durumdadırlar[...]"¹¹¹ 2000 yılında Romanya'yı ziyaret eden dönemin başbakanı Bülent Ecevit bu ülkede yaşayan Türklerin ve Tatarların geniş haklara sahip olduklarından büyük bir memnuniyet duyduğunu vurgulamıştır.¹¹² Gene aynı yıl Türkiye'nin Romanya Büyükelçisi Ömer Zeytinoğlu, Romanya'nın azınlık mensubu vatandaşlarına çok önem verdiğini dolayısıyla bu durumun dünya ülkeleri için örnek olması gerektiğini söylemiştir.¹¹³ 20-21 Mayıs 2004'te Romanya'ya yaptığı ziyaret sırasında, Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan da Romanya hükümetinin ülkesinde yaşayan Türklere yönelik olumlu politikasından sitayişle söz etmiştir.¹¹⁴ Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Sonuç

Yukarıda vurgulandığı gibi Romanya Türkleri ilkokuldan üniversiteye kadar Türkçe eğitim ve öğretimi tam manasıyla hayata geçirebilmiş değillerdir. Türkçe müfredatın gerçekleşmemesinin müsebbibi Başpınar Köyü örneğinde görüldüğü gibi bilinçsiz eğitimci ve velilerdir. Orta öğretimde durum biraz daha iyidir. Mecidiye Kemal

¹⁰⁸ <http://www.paginademedi.ro/2014/03/o-televiziune-in-limba-maghiara-noul-program-de-guvernare-prevede-ca-tvr-sa-emit-a-in-limba-maghiara-pe-tot-parcursul-zilei/>, (17.11.2014).

¹⁰⁹ Aynı yerde.

¹¹⁰ Aynı yerde.

¹¹¹ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1994>, (30.11.2014).

¹¹² <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2000>, (30.11.2014).

¹¹³ Aynı yerde.

¹¹⁴ <http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2004>, (30.11.2014).

Atatürk Koleji'nde Türkçe eğitim dili olarak kullanılmaktadır. Ancak bu okula başlayan öğrenciler daha önce ana dilleri olan Türkçeyi düzgün bir şekilde öğrenemediklerinden derslerde dilsel anlamda büyük zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Ancak Türkçe eğitim veren tek bir kolej 2011 nüfus sayımına göre sayıları 27.700 kişi olan Romanya Türklerinin ihtiyacını karşılamaktan uzaktır.

Romanya üniversitelerinde kurulan Türkoloji Bölümleri sayesinde Türk dili hakkıyla öğretilmektedir. Ancak söz konusu bölümlerdeki eğitim, anadili Türkçe olmayan öğrenciler düşünülerek oluşturulduğundan Türk öğrenciler için yüzeysel olduğu söylenebilir.

Romanya Türklerinin sahip oldukları gazete ve dergiler nüfuslarıyla orantılı değildir. Türkiye'den Romanya'ya giderek orada faaliyette bulunan iş adamlarının çıkardıkları gazete ve dergiler Dobruca bölgesinde yaşayan Türklerin kültürel ve siyasal hayatı hakkında yeterince bilgi ihtiva etmemektedir. Günümüzde Dobruca Türklerinin sorunlarını dile getiren yegâne gazete Hakses'tir. Yapılan çözümlemede de ortaya konulduğu gibi 2000'li yılların başında bir kaç gazete ve dergi kurulmuş olmasına rağmen bunlar kısa süre sonra yayın hayatlarına son vermiştir. Bunun temel nedeni Romanya Türklerinin nüfuslarının az olması nedeniyle söz konusu gazeteleri dışardan bir kaynak sağlanmadan yaşatma güçlerinin olmamasıdır. Esasında böyle durumlarda milli bilince sahip zengin azınlık mensuplarının gazete ve dergileri finansal olarak desteklemeleri gerekir.

Her ne kadar Romanya Türklerinin kendilerine ait Türkçe yayın yapan televizyonları veya Romen Televizyonunda Türkçe programları olmasa da bütün gün Türkçe yayın yapan Radyo-T'nin kurulması Türkler ve Tatarlar adına önemli bir olaydır. Ayrıca Dobruca Devlet Radyosunda da günde yarım saatlik Türkçe programlar devam etmektedir. Bu radyo yayınları Dobruca'da dağınık halde yani ikamet ettikleri beldelerde nüfusun yüzde 20'sini oluşturamayan Türklerin ana dillerini doğru bir şekilde konuşmaları, kültürel etkinliklerinden haberdar olmaları ve Romen toplumu içinde eriyip gitmemeleri açısından hayati bir önem taşımaktadır.

Romanya'da uygulanan dil yasası her ne kadar bir bölgede toplu olarak yaşayan azınlıkları kayırıyorsa da Türkler toplu yaşadıkları ve halkın yüzde 20'sinden fazlasını oluşturdukları yerlerde dahi vurdumduymazlıkları ve bilinçsizlikleri yüzünden Türkçeyi kamusal hayatta etkin bir şekilde kullanamamaktadırlar. Kullandıkları yerlerde dahi Köstence İl Eğitim Müdürlüğü örneğinde olduğu gibi Türkçe eğitimin kısıtlanmasına hiçbir ses çıkarmamaktadırlar. Bu durumun ortaya çıkmasında maalesef yeterince milli bilince sahip olmayan öğretmenlerin ve diğer seçkinlerin payı büyüktür. Şayet Romanya Türkleri milli benliklerini ve kimliklerini uzun vadede korumak istiyorlarsa Türkçeye sahip çıkmak zorundadırlar. Bu yapılmadığı zaman Romen toplumu içinde eriyip gitmeleri kaçınılmazdır.

KAYNAKÇA**Kitaplar**

Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România: Raport Final (Romanya'daki Komünist Diktatörlüğün Araştırması için Kurulan Cumhurbaşkanlık Komisyonu'nun Nihai Raporu), București, 2006.

Cupcea, Adriana, Construcția identitară la comunitățile turcă și tătară din Dobrogea (Dobruca'daki Türk ve Tatar Topluluklarının Kimlik Yapısı). Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj Napoca, 2013.

Horváth István, Raț, Ramona ve Vitos Katalin, Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale din România: Drepturi lingvistice în administrația publică locală (Romanya'daki Milli Azınlıkların Yasal Haklarının Hayata Geçirilmesi: Yerel Kamu Yönetimindeki Lisani Haklar), Centrul de Cercetare a Relațiilor Interetnice, 2006.

Türk, Fahri, Türk Kültür Dış Politikası, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul, 2014.

Tezler

Ştefan, Cristina Anamaria, Romanya'da Türkçe Öğretimi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul 2013.

Broşürler

Minoritățile din sistemul educațional din România (Romanya'daki Eğitim sisteminde Azınlıklar). Ministerul Educației Naționale. Direcția Generală Învățământ în Limbile Minorităților. Direcția Minorități, 18.02.2014, s. 31 (Romen Milli Eğitim Bakanlığı müfettişi Vildan Bormambet tarafından e-mektup aracılığıyla azınlıkların eğitim hakları üzerine göndermiş olduğu yayınlanmamış broşür).

Populația Stabilă după Etnie – Județe, Municipii, Orașe, Comune (Milliyetine göre Romanya Nüfusu – Vilayetler, Belediyeler, Kentler, Nahiyeler)

www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2013/07/sR_Tab_8.xls, (17.11.2014).

Populația stabilă după principalele limbi materne la recensământul din anul 2011 rezultate preliminare (2001 Nüfus Sayımına göre Başlıca Ana Dilleri – kısmi sonuçlar) <http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS6.pdf>, (17.11.2014).

Rezultate definitive ale Recensământului Populației și al Locuințelor (Nüfusun ve Konutların Sayımının Nihai Sonuçları) – 2011, (17.11.2014).

http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2013/07/REZULTATE-DEFINITIVE-RPL_2011.pdf, (17.11.2014).

Makaleler

Anton, Alexandra, “Din anul școlar 2014-2015 religia islamică nu se va mai preda în școli. Cum explică ISJ măsura care inflamează spiritele” (2014-2015 Eğitim Yılından Başlanarak İslam Dini Dersleri Okullarda Kaldırılacak. Gerginlik Yaratan Kararı Vilayet Okul Müfettişliği Nasıl Açıklamaktadır), Replica Online, 14.02.2014.

<http://www.replicaonline.ro/religia-islamica-nu-se-va-mai-preda-in-scoli-cum-explica-isj-masura-care-inflameaza-spiritele-157692/>, (17.11.2014).

Baciu, Nicoleta, “Dacă ne supărați, Dobrogea o să fie un butoi cu pulbere” (“Bizi Kızdırırsanız, Dobruca Barut Fıçısı Olacaktır”), Ziu de Constanța online, 17.02.2014., <http://www.ziuconstantina.ro/stiri/deschidere-editie/reactii-la-decizia-isj-privind-orele-de-religie-islamica-daca-ne-suparati-dobrogea-o-sa-fie-un-butoi-cu-pulbere-484691.html>, (17.11.2014).

Bălan, Cameila, „Primarii și panourile scrise în două limbi. Localități constănțene cu nume bilingve” (Belediye Başkanları ve İki dilli Tabelalar. Adları İki Dilde olan Köstence Vilayeti'ndeki Beldeler) Ziu de Constanța, 11.02.2013.

- <http://www.ziuconstantina.ro/stiri/deschidere-editie/primarii-si-panourile-scrise-in-doua-limbi-localitati-constantene-cu-nume-bilingve-97909-393532.html>, (17.11.2014).
- Codău, Ada, „Iată lista primarilor din județul Constanța” (Köstence Vilayetindeki Belediye Başkanlarının Listesi). Ziu de Constanța online, 11.06.2012
- <http://www.ziuconstantina.ro/diverse/stiri-calde/alegeri-2012-iata-lista-primarilor-din-judetul-constantina-79931-371230.html>, (17.11.2014).
- “Copii nemulțumiți că învață română abia la școală” (Romenceyi sadece Okulda Okudukları için Memnun Olmayan Çocuklar), Adevărul online, 29 Kasım 2010. http://adevarul.ro/educatie/scoala/copii-nemultumiti-invata-romaneste-abia-scoala-1_50aea5047c42d5a6639eb3bc/index.html, (17.11.2014).
- Duman Önder, Atatürk Döneminde Romanya’dan Türk Göçleri, Bilig, Bahar 2008, Sayı 45.
- Iancu, Adelina, “La cererea părinților școala din Fântâna Mare desființată” (Ebeveynlerin İsteği Üzere Başpınar’daki Okul Kapandı). Telegraf Online, 04.08.2014. http://www.telegrafonline.ro/1407099600/articol/275378/536coala_din_fantana_mare_desfiin539ata.html, (17.11.2014).
- Iordachi, Constantin, „La Californie des Roumains. L’intégration de la Dobroudja du Nord a la Roumanie, 1878-1913”. *Balkanologie*, 2002 (1-2), 167-197.
- Mateescu, Răzvan Mateo, „Sondaj despre relațiile românilor cu minoritățile etnice. Ungurii sunt mai urâți decât romii” (Romenlerin Milli Azınlıklarla olan İlişkisi hakkında Kamuoyu Yoklaması. Macarları Romanlardan bile daha çok Nefret Edilir). *Puterea* 10.01.2013. <http://www.puterea.ro/politica/sondaj-despre-relatiile-romanilor-cu-minoritatile-etnice-ungurii-sunt-mai-urati-decat-romii-79080.html>, (17.11.2014).
- Metin Ömer, Hamdullah Suphi Tanrıöver’in Romanya Türklerinin Göçüne Dair Faaliyetleri (1931-1938). *Karadeniz Araştırmaları*. Güz 2012, Sayı 35, ss. 125-143.
- Pârlog, Nicu, “Cine sunt găgăuzii/ Rătăciți prin istorie” (Gagavuzlar Kimdir? Tarihte Yollarını Kaybedenler). *Timpul*. md 19.01.2014. <http://www.timpul.md/articol/cine-sunt-gagauzii-%28ratacii-prin-istorie%29-30276.html>, (17.11.2014).
- Rațiu, Ion, “Cât de mult îi iubesc românii pe ruși” (Romenler Rusları ne Kadar Seviyor). *Gazeta de Nord-Vest*, 08.08.2014. <http://www.gazetanord-vest.ro/2014/08/cat-de-mult-ii-iubesc-romanii-pe-rusi/>, (17.11.2014).
- İnternet Kaynakları**
- http://hakses.turc.ro/genc/GN_06_02.pdf, (17.11.2014).
- <http://hakses.turc.ro/?l=tr&s=ed#gsc.tab=0>, (17.11.2014).
- <http://lma.lumina.org/despre-noi/prezentare.html>, (17.11.2014).
- <http://turkology.institute.ubbcluj.ro/cursuri.html>, (17.11.2014).
- <http://turkology.institute.ubbcluj.ro/istoric.html>, (17.11.2014).
- <http://web.archive.org/web/20071013170849/>, (17.11.2014).
- <http://www.andreisaguna.ro/ro/Evenimente/FESTIVITATEA-DE-DESIDERE-A-CURSULUI-DE-LIMBA-TURCA>, (17.11.2014).
- <http://www.ccirt.ro/tr/hakkimizda/tarih.html>, (17.11.2014).
- <http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7157&idm=3>, (17.11.2014).
- http://www.cna.ro/IMG/pdf/Radio_modif_lic.pdf, (17.11.2014).
- http://www.constantina.insse.ro/phpfiles/Comunicat%20de%20presa_RPL_Constanta.pdf, (17.11.2014).
- <http://www.evz.ro/article.php?artid=277013>, (17.11.2014).
- <http://www.dri.gov.ro/1812-2/>, (17.11.2014).

<http://www.dri.gov.ro/hg-nr-8811998-pentru-declararea-zilei-de-18-decembrie-ziua-minoritatilor-nationale-din-romania/>, (17.11.2014).

<http://www.edu.ro/index.php/articles/text/11900>, (17.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-ttar-1989>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-ttar-1990>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1990>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1991>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1992>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1993>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1994>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1995>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1996>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1997>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1998>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-1999>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2000>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2001>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2002>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2003>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2004>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2005>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2006>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2007>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2008>, (30.11.2014).

<http://www.ispmn.gov.ro/node/minoritatea-turc-2009>, (30.11.2014).

<http://www.paginademedi.ro/2014/03/o-televiziune-in-limba-maghiara-noul-program-de-guvernare-prevede-ca-tvr-sa-emit-a-in-limba-maghiara-pe-tot-parcursul-zilei/>, (17.11.2014).

http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/Comunicat-presa_Rezultate-preliminare.pdf, (17.11.2014).

<http://www.rpl2011.djsct.ro/inceput.php?cod=4&codj=36>, (17.11.2014).

http://www.zaman.ro/ro/constantHtmlModuleAction_getHtmlModule.action?sectionId=75, (17.11.2014).